

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 116

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 06. oktoober 2025

Algus 11.10, lõpp 13.00

Juhataja: Liina Kersna (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja)

Puudusid: Vadim Belobrovstev ja Signe Kivi

Kutsutud: Haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, Haridus- ja Teadusministeeriumi finantsjuht Tiia Ojasalu, strateegilise planeerimise valdkonna nõunik Britt Saarsen ning ministri nõunik Gea Kangilaski (2. päevakorrapunkt); Haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, Haridus- ja Teadusministeeriumi haridusjuhtimise ja õpetajapoliitika valdkonna juht Haana Zuba-Reinsalu, nõunik Liis Lehiste ja õigusnõunik Indrek Kilk (3. päevakorrapunkt)

Osales: kultuurikomisjoni praktikant Elisa Tamm

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Haridus- ja teadusministri ülevaade ministeeriumi tööplaanist ja prioriteetidest ning 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõust ja selle mõjudest Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonnale.
3. Vabariigi Valitsuse algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning kutseõppeasutuse seaduse muutmise seadus (direktorite atesteerimine ja õpetajate karjäärimudel) (653 SE I) teise lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu kultuurikomisjoni nädala (06.10.2025-10.10.2025) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 6.10.2025 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Haridus- ja teadusministri ülevaade ministeeriumi tööplaanist ja prioriteetidest ning 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõust ja selle mõjudest Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonnale.
3. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning kutseõppeasutuse seaduse muutmise seadus (direktorite atesteerimine ja õpetajate karjäärimudel) (653 SE I) teise lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Kultuurikomisjoni ja õiguskomisjoni ühine istung teisipäev, 7.10.2025 kell 14.00

1. Ülevaade õigusõppe kvaliteedist

Komisjoni istung teisipäev, 7.10.2025 kell 15.30

1. Kultuuriministri ülevaade ministeeriumi tööplaanist ja prioriteetidest ning 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõust ja selle mõjudest Kultuuriministeeriumi valdkonnale.

2. Info ja muud küsimused

Tõnis Lukas küsis, kas komisjonil on plaanis arutada hasartmängumaksu seadusega seotud kultuuri ja spordi küsimusi ning rahastusobjekte.

Liina Kersna vastas, et on võimalik kaaluda võimalust, korraldada nendes küsimustes kultuurikomisjoni ja rahanduskomisjoni ühine istung, kuid igal liikmel on võimalus osaleda ka rahanduskomisjoni töös.

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Liina Kersna, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

2. Haridus- ja teadusministri ülevaade ministeeriumi tööplaanist ja prioriteetidest ning 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõust ja selle mõjudest Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonnale.

Liina Kersna avas päevakorrapunkti ning palus ministril keskenduda eelkõige haridusvaldkonna 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõule, mis kajastab ka tööplaanide ja prioriteete.

Kristina Kallas tutvustas HTM järgmise aasta eelarvet (lisa 1).

Haridusministeeriumi eelarves on tehtud kärpeid ning ajutiselt on vähenenud investeeringute osa. Suurimat kasvu näitavad õpetajate palkade tõus ja diferentseerimisfondi suurenemine. Teadus- ja arendustegevusele eraldatakse rohkem vahendeid, toetades noorteadlasi ja doktoriõppekohti. Kõrgkoolide tegevustoetus kasvab 10,6%. Jätkuvad eestikeelse hariduse ülemineku tegevused ning kutseõppe reform, sh õppimiskohustuse reform. Muudetakse kutsekoolide rahastusmudelit ning suurendatakse vajaduspõhiseid stipendiume. Täiskasvanute täiend- ja ümberõppe eelarve vajab strateegilisemat juhtimist. Lisaraha on ette nähtud nii noorte- ja huviharidusele kui ka arhiivindusele.

Helle-Moonika Helme küsis, millised kulud ja kohustused võivad vanematele tekkida seoses hariduskorralduse ümberkorraldustega järgmise kümne aasta jooksul, kui riik võtab hariduse korraldamise täielikult enda kanda ning kohalikel omavalitsustel ei teki enam hariduskulutusi. Lisaks soovis Helme teada, kuidas mõjutab erakoolide riikliku rahastamise lõpetamine näiteks vene õppekeelega erakoolide ning nende toetamist riigi poolt. Helmet huvitas ka, millised muudatused puudutavad kaasavat haridust.

Kristina Kallas vastas, et erakooliseaduse muudatused jõuavad peatselt kooskõlastusringile. Ühe muudatuse kohaselt lõpetab Eesti riik tulevikus mitte-eestikeelse erahariduse rahastamise, välja arvatud rahvusvahelise bakalaureuseõppe organisatsiooni IBO (*International Baccalaureate Organization*) poolt välja töötatud õppkavad ning kahepoolsete riiklike lepingutega kokkulepitud eraharidus. Praegu on Eestis ainus sellise lepingu alusel tegutsev kool Soome Kool. Hetkel on arutusel ettepanek sõlmida kahepoolne leping Eestis ukraina keelse erakooli loomiseks. Kaasava hariduse eelnõu muudatused keskenduvad eeskätt tugispetsialistide valdkonna laiendamisele ning nende rollide täpsustamisele koolis. Praegu on tugispetsialistideks peamiselt magistriskraadiga spetsialistid. Arutluse all on võimalus, et edaspidi võiksid tugispetsialistidena töötada koolis ka bakalaureusekraadiga isikud, näiteks

logopeedina või psühholoogina. See tähendab, et eelnõuga täpsustatakse tugispetsialistide kutsestandardit ja vaadatakse üle, milliseid ülesandeid saavad erineva haridustasemega spetsialistid koolis täita.

Helle-Moonika Helme küsis ministri arvamust Aruküla kooli praktika kohta, kus õpilased õpivad kooli algatusel vastavalt oma tasemetele ning õppetulemused on head.

Kristina Kallas vastas, et eristamisel ei ole olnud tulemust, mida on tunnistanud ka Aruküla kooli direktor.

Margit Sutrop küsis ministri arvamust, miks püsib teadlaste ebakindlus teadusrahastuse kättesaadavuse suhtes, kuigi riik hoiab teadus- ja arendustegevuses 1% taset. Lisaks, kuidas mõjutab uurimistoetuste ja nooremteadurite tööjõukulude vaheline suhe teadlaste karjäärivalikuid ning kas see soodustab või pärsib uute doktorite Eestisse tööle asumist. Sutrop viitas Eesti Kirjandusmuuseumi eelarve vähenemisele ja küsis, kuidas teadusasutused suudavad sama mahuga edasi tegutseda, kui vähendatakse nende tegevuskulude eelarvet ning kaob teaduskulude täiendav rahastus.

Kristina Kallase vastuse kohaselt on paratamatu, et mõnes asutuses jäävad teatud ressursid kasutamata, kuna ei suudeta rakendada kogu teadusvõimekust, st asutus ei kasuta aasta lõpuks ära talle eraldatud teadusraha.

Margit Sutropi sõnul on suur probleem teadustegevuse jätkusuutlikkuses. Sutrop lisas, et konkurents toetuste pärast on suur, nooremteadurite meede ei taga järelkasvu ning puudub stabiilsus.

Sutrop viitas Eesti üliõpilaskollektiivide taotlusele ning küsis, kas ministeerium toetab 900 üliõpilase osalust Gaudeamuse laulupeol 2026. aasta suvel Riias ning kas see saab kajastatud ka eelarveprotsessis.

Kristina Kallase sõnul on varasema praktika kohaselt Gaudeamusel osalemine saanud toetust ministri käskkirja alusel. Minister avaldas lootust, et see toimub samamoodi ka 2026. aasta Gaudeamuse puhul.

Madis Kallas küsis, kas lasteaiaõpetajate palgatoetus kohalikule omavalitsusele jääb samale tasemele. Lisaks soovis Kallas teada, kas võimalik direktorite atesteerimise temaatika toob HTM mõnele allasutusele kaasa täiendavaid vahendeid ning kas ka kohalikele omavalitsustele on huvihariduseks ette nähtud täiendavaid vahendeid.

Kristina Kallas vastas, et lasteaiaõpetajate palgatoetus kohalikele omavalitsustele jääb samale tasemele ning direktorite atesteerimise temaatikaga seoses saab lisarahastust Eesti koolijuhtide Ühendus. 2025. aastal vähendati huvihariduse toetussummat 9,3 miljonini ning pärast seda pole toetuse suurst muudetud.

Liina Kersna soovis täpsustada kõrghariduse rahastamist ning küsis, kui palju tõuseb kõrghariduse tegevustoetus.

Kristina Kallas juhtis tähelepanu, et vastaval slaidil on viga. Kogu kasv kokku on 290 miljonit, millest suurema kasvu moodustab tegevustoetus (28 miljonit). Minister selgitas, et ülikoolide rektoritele anti teada, et eesmärk on jätta kogu tegevustoetuse summast 5% riigi jaoks oluliste teemade strateegiliseks läbirääkimiseks ülikoolidega. Selline lähenemine võimaldab riigil paindlikult suunata ressursse valdkondadesse, mis vajavad parasjagu riigi tuge. Nimetatud 5% ei ole struktuurne muutus kõrghariduse rahastamises, vaid võimaldab strateegilist ja paindlikku läbirääkimist riigi prioriteetide elluviimiseks.

Liina Kersna juhtis tähelepanu, et õpetajate väärtustamise all on välja toodud 8,8 miljonit eurot õpetajahariduse õppekohtade suurendamiseks ning küsis, kas see summa kuulub samuti strateegiliste läbirääkimiste alla või on tegemist hoopis eraldi eelarvereaga.

Kristina Kallas selgitas, et näiteks Tallinna Ülikooli (TLÜ) puhul on riigi eesmärk suunata ülikooli vähendama vastuvõttu nendel õppekavadel, mis pole otseselt TLÜ vastutusvaldkonnas ning samal ajal suurendada vastuvõttu olulistes valdkondades (näit lasteaiaõpetajate ja õpetajate koolitus, doktorantuuri kohtade arv). Sarnased prioriteedid seatakse ka teistele ülikoolidele. Nimetatud 5% tegevustoetuse summast on paindlikult

kasutatav. Tegemist ei ole struktuurse muutusega. Summa võimaldab strateegiliselt reageerida ühiskonna vajadustele. Minister lisas selgituseks, et ülejäänud 95% ulatuses saab ülikool ise halduslepingu raames autonoomselt otsustada. 5% tegevustoetusest on riigi käsutuses strateegilisteks läbirääkimisteks, mille käigus suunatakse ressursse just nendesse prioriteetsetesse valdkondadesse, mida riik peab oluliseks ning soovib tuua halduslepingusse. Sihttoetuse üle vaielda ei saa.

Tõnis Lukas küsis, kas 2025. aasta eelarves olevad eestikeelsele õppele ülemineku summad kanduvad järgmise aasta eelarvesse ning kas sellega seoses strateegias 2026. aastaks planeeritud eelarve summa väheneb või suureneb. Lisaks soovis Lukas teada, kas üleminekutoetuse üldsumma eelarvestrateegia valguses väheneb või mitte.

Kristina Kallas vastas, et varasematel aastatel (2024 ja 2025) kulus tegelikkuses vähem, kui algselt riigieelarvesse planeeriti. 2026. aasta eelarves summa suureneb, kuna osa vahendeid kandub üle. Ressursside kasutus jaotati ümber vastavalt tegelikule vajadusele ja kulude muutumisele erinevatel aastatel.

Tõnis Lukas küsis, kas traditsioonilised septembrikuised kokkulepped omavalitsuste liitudega on selleks aastaks juba sõlmitud ning kas omavalitsuste liidud on valmis suunama kokkulepitud mahus vahendeid karjäärimudeli rakendamiseks.

Kristina Kallas vastas, et hetkel on karjäärimudel menetluses. Kui seadus saab vastu võetud, siis muutub see omavalitsustele kohustuseks.

Tõnis Lukas küsis Underi ja Tuglase Kirjandusekskuse (UTKK) rahastamise kohta olukorras, kus mitmete teadusasutuste toetusi kärbitakse.

Kristina Kallas vastas, et UTKK on Eesti Teaduste Akadeemia allasutus, mistõttu toimub rahastamine akadeemia eelarvest. HTM annab akadeemia tegevustoetust ning akadeemia otsustab omakorda, kuidas jagada toetust oma asutustele. Ministri sõnul oli UTKK-ga kokkulepe, kuni järgmise korralise evalveerimiseni, mis eeldatavasti toimub 2027. aastal, rahastab ministeerium UTKK-d sihtfinantseeringuga. See toetus ei ole küll sama suur kui varasem baasfinantseering, kuid on piisav selleks, et keskus saaks jätkata tegevust ja püsida elujõulisena kuni järgmise hindamiseni.

Tõnis Lukas küsis, kutseharidusele eraldatud 5,7 miljoni euro jaotuse kohta. Kui palju sellest summast suunatakse diferentseerimisfondi või palgafondi täienduseks ning kui palju tugispetsialistide vajaduse katteks, mis on tingitud õppimisea kohustuse tõusust.

Kristina Kallas vastas, et ei oska hetkel täpset summat nimetada, viidates, et konkreetne jaotus pole lõplikult veel otsustatud.

Margit Sutrop küsis, kas ja kuidas on võimalik ülikoolide teaduspotsiaali paremini siduda riigi kaitsevajadustega.

Kristina Kallas vastas, et HTM sai struktuurivahendite üle tõstmise puhul teha erandi. Raha ei anta Kaitseministeeriumile, vaid kasutatakse ülikoolide teaduspotsiaali paremaks rakendamiseks riigi kaitsevõime arendamisel. Vastava meetme kujundab HTM teadus- ja arendusosakond koos ülikoolidega.

Liina Kersna viitas avalikule infole, mille kohaselt nulleelarve protsessi käigus jäi eestikeelsele haridusele üleminekuks mõeldud raha kasutamata ning tagastati 18,8 miljonit eurot riigi tuludesse. Samas, 2026. aastal eelarve hoopis kasvab 23,7 miljoni euro võrra.

Kersna lisas, et ülikoolidega on varasemalt tehtud kokkuleppeid vastutusvaldkondade püsimiseks ja kohtade suurendamiseks või vähendamiseks ka ilma rahalise mõjutamiseta. Kersna arvamuse kohaselt on oluline kahepoolne kokkulepe, mitte rahakoti kaudu mõjutamine.

Kersna küsis, kui suur osa SKP-st on haridusrahastus (6,3% ilma ja 9% koos õpetajate palkadega) ning kuidas see muutus võrreldes varasemate aastatega. Samuti uuris ta, kas 50 uut

doktorikohta ja nende rahastus on riigi eelarvestrateegiasse (RES-is) ette nähtud ka pikemaajaliselt.

Kristina Kallas vastas, et doktoriõppe kohad on (RES-i) sisse planeeritud. Hariduse kulud moodustavad järgmisel aastal 6,4% SKP-st. Käesoleval aastal oli see näitaja 6,5%, seega on protsent püsinud üsna stabiilsena. Euroopa Liidu keskmine hariduskulude osakaal SKP-st on tavaliselt olnud veidi üle 4%, mis tähendab, et Eesti hariduskulude tase on oluliselt kõrgem kui Euroopa keskmine.

Margit Sutrop küsis, kas on mõistlik kaaluda tulemusstipendiumi loomist või laiendamist, et toetada ja motiveerida tublisid üliõpilasi, mitte keskenduda vaid vajaduspõhisele toetusele.

Kristina Kallas vastas, et soov oleks pakkuda võimalikult paljudele üliõpilastele stipendiume, kuid paratamatult seab riigieelarve omad piirid. Praegu on Eestis kahte tüüpi stipendiume. Vajaduspõhine stipendium on mõeldud eelkõige toetama üliõpilasi, kellel on rahalist abi kõige enam vaja. Sihtstipendium määratakse kindlatele õppekavadele või valdkondadele vastavalt vajadusele ja riiklikele prioriteetidele. Viimastel aastatel on sihtstipendiumide arv märkimisväärselt kasvanud.

Minister lisas, et ülikoolide tegevustoetus on kasvanud ning ülikoolidel on suurem vabadus ning võimalused otsustada, kuidas jaotada vahendeid ka näiteks tulemusstipendiumideks. Kui riik pidi eelarvekärpeid tegema (kokku 10% ulatuses), siis arutati ülikoolidega, kas kärpida üldist tegevustoetust või konkreetseid, eraldi real olevad toetusi. Lepiti kokku, et ülikoolid eelistavad säilitada suuremat vabadust, st tegevustoetust ning nõustuti loobuma mõnest spetsiifilisest eelarvereast.

Liina Kersna toetas, et suundumus on liikuda vabama, sihtotstarbeta rahastamise poole, mis peegeldab tänapäevase akadeemilise vabaduse põhimõtteid.

Margit Sutrop sõnas, et tema kogemuse kohaselt, kui sihtotstarbelised toetused (rahvusprofessuuri, väikeste erialade toetus jne) suunatakse üldisesse eelarvesse, kipuvad need vahendid aja jooksul lahustuma ning ei jõua enam algselt kavandatud eesmärgini.

Madis Kallas küsis, millised muudatused on plaanis regionaalsete kolledžite rahastamise osas ning kas halduslepingute kaudu seatud rahastamiskohustused muutuvad tulevikus leebemaks.

Kristina Kallas vastas, et rahastamine ei muutu leebemaks, vaid regionaalsete kolledžite toetuseks mõeldud eraldi eelarverida on vähendatud. Samamoodi on kärbitud doktorantide lõpetamise preemiarahasid, tulemustipendiumi ning raamatukogude rahastust. Kokku neli eelarverida. Tänu sellele ei tulnud ülikoolide üldist tegevustoetust nii suurel määral kärpida. Minister nõustus Sutropiga, et ülikoolis oma valdkonna eelarve eest seismine on väga keeruline.

Liina Kersna tänas ministrit info eest. Kersna lisas, et haridusvaldkonnas erinevalt paljudest teistest valdkondadest on ka häid uudiseid ka. Õpetajate palk ja palgafond tõusevad täiesti soliidsel moel ning tõuseb ka kõrghariduse teadusrahastus.

3. Vabariigi Valitsuse algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning kutseõppeasutuse seaduse muutmise seadus (direktorite atesteerimine ja õpetajate karjäärimudel) (653 SE I) teise lugemise ettevalmistamine

Liina Kersna avas päevakorrapunkti ja sõnas, et tänase arutelu eesmärk on otsida lahendusi, kuidas innustada karjääripöörasid õpetajaks saama ning kvalifikatsiooni omandama.

Kristina Kallas selgitas, et aruteludes huvirühmadega on jõutud ettepanekuni, et alustava õpetaja karjääriastet laiendatakse lisaks kvalifikatsiooniga õpetajatele ka neile, kellel pole veel kutset ega magistriskraadi (nt karjääripöörasid või alles õpinguid alustanud inimesed). Minister rõhutas, et alustava õpetaja karjääriastmele ei saa siseneda keeleoskuse kvalifikatsioonita. Esimesel karjääriastmel võib töötada kuni kolm aastat. Kvalifikatsioonita õpetajaga

sõlmitakse tähtajaline leping, kvalifikatsiooniga alustava õpetajaga tähtajatu tööleping. Haridustoetuse mudel jääb muutumatuks. Õpetaja alampalk kehtib vaid kvalifikatsiooniga õpetajatele, teiste palk lepitatakse eraldi kokku tööandja ja -võtja vahel. Karjäärimudel koosneb neljast astmest: alustav õpetaja, õpetaja, vanemõpetaja ja meisterõpetaja.

Liina Kersna sõnul on hea mõte, et koolijuht saab vabaduse palga osas kokku leppida töövõtjaga.

Kristina Kallas täiendas, et on ka põhi- ja keskharidusega kvalifikatsioonita õpetajaid, kellele täna kehtib sama palga alammäär, mis magistrikraadiga õpetajale. Minister ei pea õigeks, et nad saavad võrdväärset palka ning peab positiivseks koolijuhi õiguse suurendamist palkade eristamisel, arvestades õpetajate erinevaid taustu ja haridust.

Margit Sutropi sõnul võivad õpetajakoolituses osalevad ja samal ajal koolis töötavad õpetajad saada lisaks stipendiumi, mistõttu võib algaja õpetaja teenida rohkem kui kogenud kolleeg. Sutrop küsis, kui palju tegelikult on võimalik töötavale õpetajale palgalisa maksta ning kuidas võrrelda seda alustava õpetaja kogutuluga, arvestades diferentseerimisfondi ja stipendiume.

Kristina Kallas vastas, et hetkel puudub võimalus selliste arvutuste tegemiseks. Aga muudatus annab koolijuhile rohkem paindlikkust palgaläbirääkimisteks. Kui õpetaja saab stipendiumi ning alles omandab vajalikku kraadi, saab direktor palga osas teha eraldi kokkuleppe. Minister lisas, et kuna õpetajate puudus on suur, siis on ülikoolis õppival ning koolis töötaval tudengil üsna tugevad võimalused oma palga tingimuste osas läbi rääkida.

Margit Sutrop arvamuse kohaselt võiks lahendusena rakendada õpetajakoolituses osalevatele õpetajatele paindlikumat töökoormuse korraldust.

Kristina Kallas vastas, et alustav õpetaja on karjääriastmel, kus tal on 25% aega enesearenduseks ning koolijuht peab talle seda võimaldama kuni kolm aastat.

Margit Sutrop küsis, miks õpetaja karjäärimudeliks eksisteerib olukord, kus vanemõpetaja ametinimetust võivad kanda nii kutse saanud kui ka kutset mittesaanud õpetajad. Miks ei ole võimalik seda ühtlustada üheks ja samaks vanemõpetajaks, sõltumata kutse andjast (ülikool või Eesti Õpetajate Liit) ning miks on hea lahendus jätta koolile õigus vanemõpetaja astet diferentseerida ja selle põhjal karjääriredelil palka maksta diferentseerimisfondist.

Kristina Kallas vastas, et vanemõpetaja karjääriastmestiku üle käis poolteist aastat vaidlusi, kuna koolipidajad ja koolijuhid soovisid rohkem otsustusõigust õpetajate karjääriredelil liikumisel. Eelmiste süsteemide negatiivsed kogemused ja usaldamatus Eesti Õpetajate Liidu suhtes viisid kokkuleppeni, et õpetajate edutamist hakkavad otsustama koolipidaja ja koolijuht, mitte välised komisjonid või kutsetunnistused. Euroopa kvalifikatsiooniraamistikus on tegemist ühe ja sama tasemega (tase 7), vaid kutsenimetused on erinevad. Seetõttu paljud õpetajad on seisukohal, et neil ei ole motivatsiooni, saada tase 7.

Margit Sutropi sõnul on teine võimalus probleemi lahendada, tõstes usaldust nende vastu, kes kutset annavad.

Kristina Kallas sõnas, et nii õpetajad kui ka koolijuhid toetavad muudatust.

Liina Kersna sõnas et kultuurikomisjoni kaasamisarutelul kinnitati komisjonile, et vanemõpetaja kutset omav õpetaja ei saa automaatselt 1,1 palka. Kersna küsis, kas tänaseks on selgunud, et koolijuht peab aktsepteerima kutset ning maksma ka vastavat palka.

Kristina Kallas kinnituse kohaselt on algusest peale kokku lepitud, et nii kutsega kui ka kutseta vanemõpetajad saavad ühesugust alammäära.

Tõnis Lukas küsis, kas olukorras, kus koolil või omavalitsusel on vabadus maksta kvalifikatsioonita õpetajale väiksemat palka kui kvalifikatsiooniga õpetajale, võib tekkida stiimul eelistada just kvalifikatsioonita õpetajaid, kellele saab palgatingimusi allapoole viia. Lisaks soovis Lukas teada, et kas sellise olukorra ärahoidmiseks tuleks kehtestada kvaliteedistandard või kaitsemehhanismid.

Kristina Kallas ei pidanud seda vajalikuks. Omavalitsus saab palgatoetust kasutada vaid palga maksmiseks. Kuna koolijuhil on suurem vabadus palga määramisel, arvestatakse individuaalseid oskusi ja haridustaset senisest enam. See võimaldab motiveerida ja

premeerida neid õpetajaid, kes panustavad rohkem või omavad kõrgemat kvalifikatsiooni.

Tõnis Lukas sõnas, et kui õpetajatel tekiks huvi saada kutseandja e Eesti Õpetajate Liidu juures vanemõpetaja kutse, siis see seab organisatsiooni keerulisse olukorda. Lukas küsis, kas on välistatud alakomisjonide viimine omavalitsusse.

Kristina Kallas vastas, et see ei ole välistatud. Aga kutse andmise süsteemi muutmine mitme kutseandjaga mudeliks oleks Eestis keeruline ja Euroopa Liidu õiguse mõttes segadust tekitav. Eelistatud on üks selge kutseandja, eriti kuna õpetajakutse on EL-i ülene. Mitme kutseandja korraldus võib olla õiguslikult problemaatiline ning pole kindel, kas seda on võimalik rakendada. Kui õpetajale ei võimaldata koolis mingil põhjusel ametijärku teha, siis on õpetajal alati õigus minna kutseandja juurde ning saada vanemõpetaja kutse sealt. Koolijuht on kohustatud seda aktsepteerima.

Liina Kersna sõnas, et samas tegutsevad atesteerimiskomisjonid kohalike omavalitsuste juures. Kersna lisas, et praktika on tõe kriteerium, kui palju üldse soovitakse omandada vanemõpetaja kutset. Kindlasti ei peaks pikas perspektiivis leppima sellega, et Eestis on kaks paralleelset süsteemi.

Madis Kallas sõnas, et ei toeta muudatusettepanekut, mis võimaldaks sõlmida kolmeaastast töölepingut ka nende isikutega, kellel on magistrikraad, kuid puudub õpetajakoolitus. Tema hinnangul on õpetajakoolituse läbimine õpetaja oskuste kujunemisel väga oluline. Muudatus lihtsustaks mitte õpetaja kutsega inimeste palkamist ja tööl hoidmist, mis ei ole õige suund.

Kristina Kallas selgitas, et kutseta inimesega võib sõlmida kuni kolme aastase töölepingu. Õpetaja kutse tuleb teha, aga seda saab teha alles vähemalt aasta pärast koolis töötamist. Tavaliseks kulub kutse saamiseks kaks aastat.

Lepingu tingimused on ühtsed nii ülikooli lõpetanutele kui karjääripöörajatele, st kuni kolme aastane tähtajaline leping. Täna peavad need inimesed igal aastal uuendama oma töölepingut, st konkureerima uuesti oma töökohale. Kui inimene ei ole kolme aastaga kutset omandanud, siis pöördub tööandja tagasi aastase lepingu juurde.

Madis Kallas siiski väljendas muret, et õpetajaks saavad inimesed, kellel puudub vajalik haridus või koolitus ning paljud töötavad ilma kvalifikatsioonita. Kallase sõnul tuleks karmistada õpetajakoolituse nõudeid.

Liina Kersna selgitas, et kolmeaastast töölepingut saab sõlmida vaid magistrikraadiga õpetajatega, kellel puudub kutse. Teiste haridustasemetega puhul sellist võimalust ei ole, välja arvatud juhul, kui õpitakse õpetajakoolituses. Lepingute kestus lepitakse kokku tööandja ja töövõtja vahel, et võimaldada kutse omandamist.

Kristina Kallas tõi Järva valla näite, kus oli nii palju kvalifikatsioonita õpetajaid, et oldi sunnitud kasutama sunniraha. Minister toetas põhimõtet, et karjääripöörajatele tuleks anda samuti kolme aastane algusaeg. Täna neil seda ei ole.

Margit Sutrop toetas kolmeaastast prooviperioodi ning rõhutas, et paljud uued õpetajad pole erialast koolitust saanud.

Sutrop tõstatas mure võimalike topeltstandardite ja korruptsiooniohu pärast, kui kutset väljastatakse erinevatel viisidel, kuna koolis võib olla näiteks eelistatud isikuid. Sutropi sõnul tuleks tagada protsessi läbipaistvus ja vähendada bürokraatiat ning viia vastutus koolidele. Samas on oluline selgete standardite hoidmine ning aus hindamine.

Kristina Kallas vastas, et kutsete andmiseks peavad kohalikud omavalitsused moodustama komisjonid, kes hakkavad taotlema õigust anda kutset. Selleks puudub täna võimekus. Koolijuhid soovivad ise osaleda vanemõpetaja ametijärgu andmisel.

Margit Sutropi sõnul pannakse sellega kahtluse alla Eesti Õpetajate Liidu (EÕL) tegevus.

Kristina Kallas vastas, et ei panda. EÕL-il ei ole seda võimekust, et nad suudaksid teha 79 omavalitsuse 500 koolis atesteerimisi. Lisaks, üks on õpetaja kutse ning teine on vanemõpetaja ametijärk. Kallas kordas üle astmed, milleks on alustava õpetaja, õpetaja, vanemõpetaja ning meisterõpetaja ametijärk. Mõnede puhul on kutsed seal sees ja mõned on ilma kutseta. Näiteks alustav õpetaja ja vanemõpetaja saavad olla kutseta.

Margit Sutrop tõi välja, et paljud head õpetajad ei soovi taotleda ametijärku, sest sellega kaasnev lisatasu on väike ning praegune süsteem tekitab segadust. Ametinimetuse pole

õpetajatele oluline. Sageli piisab tubli töö tegemisest ja heast läbisaamisest direktoriga, et saada palgatõus ka ilma ametijärguta. Motivatsioon on ainult siis, kui õpetaja soovib saada meisterõpetaja järku.

Kristina Kallas selgitas, et 1,1-kordne palk on seotud täiendavate kohustuste ja koormuse suurenemisega. Vanemõpetaja ametijärgu andmise otsustab komisjon, mitte koolijuht üksi, ning aluseks on kutsestandard, mis on sama nii ametijärgule kui standardile. Minister kordas, et EÕL-il ei ole seda mahtu, nad suudaksid 79 omavalitsuse 500 koolis õpetajaid atesteerida.

Liina Kersna sõnul ei ole hetkel head lahendust, kuidas süsteemi selgemaks teha. Kersna sõnul on loogika viga, et karjäärimudel ei ole võimalik astuda viimasele astmele kutset omandamata. Karjäärimudeli meisterõpetaja astmele ei saa minna siis, kui puudub vanemõpetaja kutse. Seega ei ole ka karjäärimudel ülemäära loogiline.

Eesti Koolijuhtide Ühendust sai täiendavat toetust selleks, et tekiks võimekus koolijuhte atesteerida. EÕL vajaks samuti võimestamist, et nad jõuaksid 79 kohaliku omavalitsuse koolidesse.

Kadri Tali sõnas, et kuigi on kogenud muusikaõpetaja, ei kvalifitseeru ta ametlikult õpetajaks. See on suur probleem ka paljude teiste koorijuhtide jaoks. Selle tulemusel ei pääse pädevad spetsialistid koolidesse tööle ning muusikaõpetuse kvaliteet langeb. Sageli annavad tunde hoopis klassijuhatajad.

Margit Sutropi sõnul oleks loogiline, kui EÕL vastutab standardite loomise ja erinevates kohtades olevate komisjonide võimekuse tõstmise eest, st on koolitaja. Kõik komisjonid peaksid järgima samu nõudeid ning õpetajakutse omistamine peaks olema kogu riigis ühtne.

Kristina Kallase arvamuse kohaselt oleks EÕL-i võimekuse tõstmine aastate pikkune protsess. Kvaliteedikontrolli võimekus on täna olemas ülikoolide abiga, kes hakkab koolitama kohalikke komisjone õpetajate ametijärgu andmisel. Tõenäoliselt on ajas näha, et omavalitsused hakkavad ametijärgude omistamisel liikuma omavalitsusliidu tasandile. Euroopa Liidu kutsestandardite tõttu pole võimalik rakendada sama süsteemi nagu direktorite atesteerimisel. Kui kõik õpetajad suunata EÕL-i, tekib ummik, kuna neil pole piisavalt ressursse kõigi taotluste menetlemiseks. Lahenduseks nähakse üleminekut ja süsteemi ühtlustamist järgnevatel aastatel.

Liina Kersna nõustus, et praegu ei ole mõistlik EÕL-ile lisaülesandeid panna.

Kersna tänas külalisi ning lisas, et komisjon jätkab eelnõu muudatusettepanekute arutamist järgmisel nädalal.

4. Info ja muud küsimused

Muid küsimusi ei tõstatatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija